

DE REDACTIE PRIVAAT

IN MEMORIAM GUSTAAF BAETEMAN EEN VLAAMSE GENTLEMAN

*“Etre aimé sans séduire
Est un des beaux destins de l’homme”*
(André Malraux)

Op Goede Vrijdag, 2 april 2010, overleed onze eminente collega, Voorzitter van de Redactieraad van het Tijdschrift voor Privaatrecht. Hij was 81 jaar oud, doch volgde ook tijdens de vele maanden van zijn ziekte, het reilen en zeilen van ons tijdschrift waaraan hij bijzonder verknocht was.

Voor zover ik mij herinner, dateert onze eerste — overigens vluchtige — ontmoeting van 1958 op het kabinet van de Minister van Justitie, toen hij als adviseur van Minister Albert Lilar aldaar verdween en ik bij Minister Pierre Harmel mijn intrek mocht nemen.

Maar toen het Tijdschrift voor Privaatrecht startte in 1964, was hij er meteen bij om hooggekwalificeerd materiaal aan te brengen.

Reeds in de eerste jaargang verscheen van zijn hand een doorwrochte bijdrage over het voorontwerp Vermeylen huwelijksgoederenrecht, een wetsontwerp dat hij grondig kende omdat hij er persoonlijk een substantiële inbreng had gedaan.

En twee jaar later werkte hij mee aan het eerste Overzicht van Rechtspraak Verbintenissenrecht (1961-1964) in samenwerking met Jacques Matthijs.

In het T.P.R. publiceerde hij niet minder dan 13 bijdragen en toen de nieuwe rubriek Redactie Privaat van start ging, nam hij hierbij in 1990 het voortouw met een pleidooi voor leesbare wetboeken.

Maar bovenal was hij gedurende veertig jaar de nauwgezette, stipte en hooggekwalificeerde toeleverancier van niet minder dan vijf overzichten van rechtspraak personen- en familierecht (1965-2000) en zes overzichten van rechtspraak huwelijksvermogensrecht (1961-2002). Wat een palmares!

Toen ons in 1986 het stichtend redactielid Jacques Matthijs ontviel, lag het dan ook voor de hand dat wij Gustaaf Baeteman zouden

verzoeken een plaats in de Redactieraad op te nemen. Ik herinner mij nog hoezeer hij dit voorstel wist te appreciëren, daar hij — niet ten onrechte overigens — zijn redacteurschap van het alom geprezen Tijdschrift voor Privaatrecht als een hoge mate van “*erkenning*” beschouwde.

En omdat het T.P.R. intussen een internationale vereniging met een wetenschappelijk doel werd — later I.V.Z.W. — en dus rechtspersoonlijkheid verwierf, zou hij hiervan de eerste voorzitter worden, een functie die hij met bijzonder veel diplomatie, inzicht en efficiëntie wist uit te oefenen en desondanks ook met een hoge mate aan bescheidenheid.

In die functie gebruikte hij nooit hoge woorden; één enkele keer achtte hij het nodig om een collega terecht te wijzen, omdat die de ongeschreven regelen van het huis overtreden had.

Hoewel Baeteman zijn vader, die rijkswachter was, op vrij jonge leeftijd verloor, is de “*inprint*” ongetwijfeld gebleven. Discipline, respect en gezagsgetrouwheid waren geen toverwoorden, maar waarden die men moest koesteren.

Toen ik het voorrecht genoot, op voorstel overigens van collega Baeteman, de Francqui-leerstoel aan de Vrije Universiteit van Brussel te mogen bekleden, mocht ik tot mijn verrassing vaststellen dat wanneer ik het auditorium binnentrad alle studenten meteen rechtstonden. Een zeldzaam gebeuren in het universitair landschap.

Zoals hij reeds voorheen werd beschreven, was Baeteman een jurist “*of all seasons*” (1). Hij was advocaat en zelfs pleitbezorger, parketmagistraat, rechter in de rechtbank van eerste aanleg, staatsraad, kabinetsmedewerker, hoogleraar.

Men kan dus gerust stellen dat hij een belangrijke bijdrage heeft geleverd tot de drie klassieke bronnen van het recht: de rechtsleer, de rechtspraak en de wetgeving.

Voor de rechtsleer was hij ongetwijfeld de grootmeester in het domein van het personen- en familierecht en van het huwelijksgoederenrecht. Als *magnum opus* geldt ongetwijfeld het Overzicht van het Personen- en Gezinsrecht (Derde editie in 1993, meer dan 1000 p.).

Als rechter en als staatsraad heeft hij ook zijn stempel gedrukt op de ontwikkeling van het recht. Opmerkelijk en overigens vrij zeld-

---

(1) Voor meer gedetailleerde gegevens zie J.E. KRINGS, *Inleiding FB Gustaaf Baeteman*, Deurne, 1997, p. XXXI e.v.; D. HEIRBAUT en S. LUST, *Gustaaf Baeteman, interview met een jurist “of all seasons”* in *Pro Memoria, Prominenten kijken om*, Hilversum, 2004, p.69 e.v.

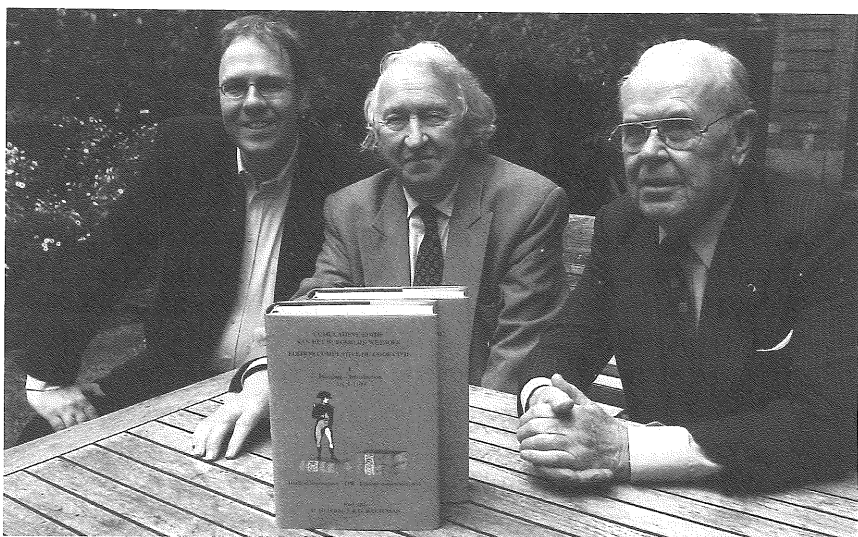
zaam is de combinatie van een civilist in het hoogste administratief rechtscollege.

Hoewel niet direct juridisch belangrijk, doch wel politiek, was de uitspraak van zijn vierde Kamer in de Raad van State over de zaak Happart (30 september 1986). Deze uitspraak, waarbij de benoeming van Happart als burgemeester vernietigd werd wegens diens gebrek aan kennis van de Nederlandse taal, veroorzaakte weliswaar veel deining, maar zou uiteindelijk de pacificatie in het Voeren-dossier brengen. Maar Baeteman was zeer boos omdat men het telkens had over "*la chambre flamande du Conseil d'Etat*": er bestaat geen Vlaamse kamer, placht hij te zeggen, er bestaat alleen een Raad van State.

En tenslotte mag herinnerd worden aan het feit dat hij destijds door Minister Vermeylen werd gelast met de studie en de redactie van het wetsontwerp over de huwelijkscontracten en de wederzijdse rechten van de echtgenoten. Dit was een vanzelfsprekende opdracht, nu Gustaaf Baeteman in 1963 laureaat werd van de Koninklijke Academie voor zijn werk "*De hervorming van het huwelijks-goederenrecht in West-Europa*" (2 delen, 1072 p.!).

Zijn betrokkenheid bij het wetgevend werk verklaart meteen waarom hij in 1980, na het betreurd overlijden van Willy Delva, de opdracht kreeg om de leiding van de Tweektalige Wetboeken Story — Scientia, met name het Burgerlijk Wetboek, over te nemen, wat hij met de nodige acribie volvoerde tot korte tijd vóór zijn overlijden.

Het was ook aan zijn brein dat de idee ontsproot om een cumulatief burgerlijk wetboek uit te geven, idee die hij met de voortreffelijke medewerking van Dirk Heirbaut en een schare aan deelredacteuren, gestalte kon geven ter gelegenheid van het veertigjarig bestaan van ons Tijdschrift. In 2004 kon dan tweehonderd jaar Code Civil worden herdacht en werden in een tweektalige editie alle wijzigingen sinds 1804 opgenomen. Dit werd een uniek werkinstrument, dat aan de abonnees van het T.P.R. kon worden aangeboden.

Een nieuwlichter was hij niet en hij voelde zich ongemakkelijk bij bepaalde ontwikkelingen vooral in de domeinen van het privaatrecht, die hij het best beheerste.

Bij het observeren van onze samenleving zou hij zich best hebben kunnen vinden in wat Joseph Roth dacht over kunst: “Waar gaat het heen wanneer men met waardeloze materialen voorwerpen begint te maken, die waardevol moeten lijken”.

Zijn laatste droom, een grondige biografische studie over Raoul Hayoit de Termicourt, heeft hij helaas niet kunnen realiseren. Ik durf de hoop koesteren dat iemand gevonden wordt die het kostbare materiaal dat Baeteman de jongste jaren had verzameld ter hand neemt, om dit werk vooralsnog te voltooien.

Bij de herinnering aan Gustaaf Baeteman, denk ik aan de mooie “*Definition of a gentleman*” door John Henry Newman:

“The true gentleman in like manner carefully avoids whatever may cause a jar or a jolt in the minds of those with whom he is cast; — all clashing of opinion, or collision of feeling, all restraint, or suspicion, or gloom, or resentment; his great concern being to make every one at his ease and at home ...

“He is patient, forbearing, and resigned, on philosophical principles; he submits to pain, because it is inevitable, to bereavement, because it is irreparable, and to death, because it is his destiny ... He may be right or wrong in his opinion, but he is too clear-headed to be unjust; he is as simple as he is forcible, and as brief as he is decisive.”

Beste Gustaaf,

Onze redactieraad is in zware rouw, omdat wij met u zo vele jaren hebben mogen samenwerken: u was reeds auteur sinds 1964 en redacteur sinds 1986, een samenwerking die een ware vriendschap heeft doen ontstaan. Met uw heengaan verliezen wij een attente vriend.

Maar bovenal was u voor mij het beste klankbord waarvan een directeur mag dromen. Alle voorstellen, keuzes, alternatieven, oriënteringen werden gezamenlijk overlegd en wanneer ietwat te onstuimig of ondoordacht werd opgetreden, was u er om strategisch de juiste koers aan te duiden.

U was voor mij een *compañero* die wist dat dankzij onze "*Wahlverwantschaft*" het vlaggenschip T.P.R. zijn alom geprezen koers zou kunnen verderzetten. Ik herinner mij nog levendig hoe u mij op een moment van enige vertwijfeling wist te motiveren om door te zetten, want zo zei u mij: "*Never change a winning team*".

Voor al datgene wat u voor ons bent geweest, zeggen wij: Gustaaf, dank u zeer.

En ik voeg eraan toe, want daarover hebben wij het ook wel regelmatig gehad: Vaarwel, mijn broeder, mijn wapenbroeder, wij zien elkander weer.

Gent, 13 mei 2010

Marcel STORME